

Маркетингові дослідження та фармакоеконімічні аспекти лікарських косметичних засобів, що містять азелаїнову кислоту

О. П. Кілеєва

Медичний коледж Запорізького державного медичного університету, Україна

Мета роботи – аналіз вітчизняного ринку лікарських косметичних засобів (ЛКЗ), що містять азелаїнову кислоту та зареєстровані на фармацевтичному ринку України; визначення показників стійкості асортименту препаратів цієї групи, їхньої конкуренто- та платоспроможності для вивчення надалі доступності цього переліку препаратів і можливості задоволення потреб населення в лікуванні названої патології.

Матеріали та методи. Матеріалами дослідження стала нормативно-правова база: накази МОЗ України, Протокол надання медичної допомоги хворим на вульгарні вугри (затверджено наказом МОЗ України 08.05.2009 № 312 зі змінами № 670 від 04.08.2016), Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги (акне). Методи дослідження: статистичний, графічний, маркетинговий, фармакоеконімічний, контент-аналіз офіційних джерел інформації.

Результати. Відповідно до уніфікованих клінічних протоколів первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги (УКПМД), акне – це захворювання шкіри, має шифр МКХ-10: L70 відповідно до Міжнародної статистичної класифікації захворювань, пов'язані порушення стану здоров'я (10-е видання) – вульгарні вугри. У виникненні вугрів розрізняють чотири принципові механізми: підвищена продукція шкірного сала сальними залозами; підвищене зроговіння клітин епідермісу та накопичення зроговілих клітин у протоках сальних залоз (фолікулярна гіперкератинізація); розмноження пропіонісових бактерій (*Propionibacterium asnes* – мікроорганізм, який у нормі живе у шкірному салі без доступу кисню); запалення. У проаналізованих джерелах фахової літератури відзначено: лікування вугрової хвороби повинне мати комплексний характер і крім медикаментозної терапії передбачає такі компоненти, як бесіда з пацієнтом та його психологічна підтримка, фізіотерапія, щоденний догляд за шкірою, місцеве та системне медикаментозне лікування.

Висновки. Здійснили оцінювання стійкості асортименту. Встановили, що асортимент ЛКЗ, що містять азелаїнову кислоту, для профілактики та лікування акне є стійким (в аптеках Запоріжжя, Дніпра, Миколаєва, Кривого Рогу, Черкас) і дорівнює 0,87. Розраховали коефіцієнт конкурентоспроможності. Встановили, що найбільш конкурентоспроможним є крем Акнестоп (Україна). Розраховано коефіцієнт ліквідності ціни. Розраховані значення K_{liq} свідчать: максимальний коефіцієнт ліквідності на ЛЗ Азогель ПРАТ (гель) ($K_{liq} = 0,49$), а мінімальний – на ЛЗ Скинорен (крем) ($K_{liq} = 0,05$) і є доступніший на ринку серед аналогів. Розраховано коефіцієнт адекватності платоспроможності. За даними розрахунків, найвищий показник C_{as} має Скинорен (гель, крем) – 5,7 %, найнижчий – Азогель ПРАТ ($C_{as} = 1,2$ %).

Маркетинговые исследования и фармакоэкономические аспекты лекарственных косметических средств, содержащих азелаиновую кислоту

О. П. Килеева

Цель работы – анализ отечественного рынка лекарственных косметических средств (ЛКС), содержащих азелаиновую кислоту и зарегистрированных на фармацевтическом рынке Украины; определение показателей устойчивости ассортимента препаратов данной группы, их конкурентоспособности и платежеспособности для дальнейшего изучения доступности этого перечня препаратов и возможности удовлетворения потребностей населения в лечении названной патологии.

Материалы и методы. Материалы исследования – нормативно-правовая база: приказы МОЗ Украины, Протокол оказания медицинской помощи больным вульгарными угрями (утвержден приказом МОЗ Украины 08.05.2009 № 312 с изменениями № 670 от 04.08.2016), Унифицированный клинический протокол первичной, вторичной (специализированной), третичной (высокоспециализированной) медицинской помощи (акне). Методы исследования: статистический, графический, маркетинговый, фармакоэкономический, контент-анализ официальных источников информации.

Результаты. Согласно унифицированным клиническим протоколам первичной, вторичной (специализированной), третичной (высокоспециализированной) медицинской помощи (УКПМД), акне – это заболевание кожи, имеет шифр МКБ-10: L70 в соответствии с Международной статистической классификации болезней, связанные нарушения состояния здоровья (10-е издание) – вульгарные угри. В возникновении угрей выделяют четыре принципиальных механизма: повышенная продукция кожного сала сальными желе-

ВІДОМОСТІ ПРО СТАТТЮ

<http://pharmed.zsmu.edu.ua/article/view/159164>

УДК: 615.26'461.8.036:338.5]-047.44
DOI: 10.14739/2409-2932.2019.1.159164

Актуальні питання фармацевтичної і медичної науки та практики. – 2019. – Т. 12, № 1(29). – С. 91–96

Ключові слова: лікарські косметичні засоби, азелаїнова кислота, вугрова хвороба.

E-mail: kileeva.op@zsmu.zp.ua

Надійшла до редакції: 29.10.2018 // Після доопрацювання: 06.11.2018 // Прийнято до друку: 19.11.2018

зами; підвищене ороговення кліток епідермиса і накоплення ороговілих кліток в протоках сальних залоз (фолликулярна гіперкератинізація); розмноження пропионових бактерій (*Propionibacterium acnes* – мікроорганізм, який в нормі живе в кожній сальній залозі без доступу кисню); запалення. В проаналізованих джерелах спеціалізованої літератури вказано, що лікування угревої хвороби повинно мати комплексний характер і крім медикаментозної терапії включати такі компоненти, як бесіда з пацієнтом і його психологічна підтримка, фізіотерапія, щоденний догляд за шкірою, місцеве і системне медикаментозне лікування.

Висновки. Проведено оцінку стійкості асортименту. Встановлено, що асортимент ЛКС, що містить азелаїнову кислоту, для профілактики і лікування акне стійкий (в аптеках Запоріжжя, Дніпра, Николаєва, Кривого Рога, Черкаси) і дорівнює 0,87. Розраховано коефіцієнт конкурентоспроможності. Встановлено, що найбільш конкурентоспроможним є крем АкнеСтоп (Україна). Розраховано коефіцієнт ліквідності ціни. Розраховані значення K_{liq} свідчать, що максимальний коефіцієнт ліквідності на ЛС Азогель ЧАО (гель) ($K_{liq} = 0,49$), а мінімальний – на ЛС Скінорен (крем) ($K_{liq} = 0,05$) і більш доступний на ринку серед аналогів. Розраховано коефіцієнт адекватності платієздатності. По даним розрахунків видно, що найвищий показник C_{as} має Скінорен (гель, крем) – 5,7 %, найнижчий – Азогель ЧАО ($C_{as} = 1,2$ %).

Ключові слова: лікарські косметичні засоби, азелаїнова кислота, угрева хвороба.

Актуальні питання фармацевтичної і медичної науки і практики. – 2019. – Т. 12, № 1(29). – С. 91–96

Marketing research and pharmacoeconomic aspects of medicinal cosmetic products containing azelaic acid

O. P. Kiliieva

Goal. Analysis of the domestic market of pharmaceutical cosmetics containing azelaic acid, registered on the pharmaceutical market of Ukraine; determination of stability indicators of the range of drugs of this group, their competitiveness of solvency for further study of the availability of this list of drugs and the possibility of meeting the needs of the population in the treatment of the specified pathology.

Materials and methods. The materials of the study became the legal basis: the orders of the Ministry of Health of Ukraine, the Protocol on the provision of medical care to patients with vulgar acne (Approved by the Order of the Ministry of Health of Ukraine of May 08, 2009, No. 312, with amendments № 670 dated 04.08.2016). Unified clinical protocol of primary, secondary (specialized), tertiary (highly specialized) medical care (acne).

Methods of research – statistical, graphic, marketing, pharmacoeconomic, content analysis of official sources of information.

Results. According to the unified clinical protocols of primary, secondary (specialized), tertiary (highly specialized) medical care (ACMD) about acne – this skin disease has the ICD-10 code: L70 in accordance with the International Statistical Classification of Diseases and Related Disorders of Health (Tenth Edition) – vulgar acne. In the occurrence of acne, four principal mechanisms are distinguished: increased production of sebum by sebaceous glands; increased keratinization of epidermis cells and the accumulation of horny cells in the ducts of the sebaceous glands (follicular hyperkeratinization); propionic acid bacteria (*Propionibacterium acnes* – microorganism, which normally lives in sebum without oxygen availability); inflammation. In analyzed literary sources, it is generally indicated that acne treatment should be of a complex nature. Except drug therapy should include such components as conversation with the patient and his psychological support, physiotherapy, daily skin care, local and systemic medical treatment.

Conclusions. The assurance of the assortment's stability is carried out. It has been established that the assortment of azelaic acid-containing LCAs for the prevention and treatment of acne is stable (in pharmacies of Zaporizhzhia, Dnipro, Mykolaiv, Kryvyi Rih, Cherkasy) and is equal to 0.87. The coefficient of competitiveness is calculated. It has been established that the most competitive is AcneStop (Ukraine). The rate of liquidity of the price is calculated. Calculated values of K_{liq} indicate that the maximum ratio of liquidity to the drug is Azogel PRAT (gel) ($K_{liq} = 0.49$), and the minimum – on the LS Skinoren (cream) ($K_{liq} = 0.05$) and is more available on the market among analogues. Solvency adequacy ratio is calculated. According to the calculations it is clear that the highest index of C_{as} is Skinoren (gel, cream) – 5.7 %, lowest – Azogel PRAT ($C_{as} = 1.2$ %).

Key words: cosmeceuticals, azelaic acid, acne.

Current issues in pharmacy and medicine: science and practice 2019; 12 (1), 91–96

Майже 80 % людства хоча б один раз у житті мають проблему вугрової хвороби. Вугри (або акне, від латинської *Acne vulgaris*, синоніми: прості вугри, вугрова хвороба) – найбільш поширене захворювання апарату сальних залоз шкіри людини, одна з найчастіших причин звернення за допомогою до дерматолога або косметолога. Вугри можуть суттєво впливати на зовнішність людини, а отже бути причиною психологічного дискомфорту, депресії, невротів і впливати на якість життя.

В Україні захворювання шкіри, як-от вугрова хвороба – одна з актуальних проблем медицини. Майже у 80 % населення виявляють це захворювання, що характеризується стабільно високою поширеністю в усіх

вікових категорій населення передусім у віковий період 12–28 років.

Стабільність і рецидивний характер цього запального процесу потребує не тільки постійних гігієнічних заходів, але й відповідної обґрунтованої терапії, що спрямована на лікування зі стійким позитивним ефектом [1].

Серед науковців, які працюють у цьому напрямі дослідження, треба відзначити таких, як Я. Ф. Кутасевич, І. О. Олійник (ДУ «Інститут дерматології та венерології НАМН України»), А. М. Біловол (Харківський національний медичний університет, кафедра дерматології та венерології), О. І. Саріан (канд. мед. наук, доцент кафедри дерматовенерології Харківської медичної

академії післядипломної освіти), Т. О. Брюханова (канд. біол. наук, начальник клінічного відділу НФаУ), К. С. Шмелькова (канд. мед. наук, лікар-дерматовенеролог вищої категорії, доцент кафедри КіА НФаУ), О. В. Моспанова (канд. фарм. наук, доцент кафедри промислової фармації КНУТД), В. І. Степаненко (Національний медичний університет імені О. О. Богомольця) та ін. Іноземні науковці – О. Braun Falco, G. Plewig, H. Wolff (Berlin).

У працях вітчизняних науковців показано: акне – це захворювання, яке має багато причин, що чинять комплексний вплив на виникнення патології. Залежно від причин і механізмів розвитку вугрів розрізняють:

1. вугри, що пов'язані з гормональними порушеннями;
2. вугри, що пов'язані з прийманням певних лікарських засобів;
3. вугри, що пов'язані зі зміною клімату (наприклад, тропічні вугри);
4. вугри, що виникають при застосуванні косметичних засобів, котрі зумовлюють закупорювання усть волосяних фолікулів;
5. вугри, що виникають при мікробному ураженні шкіри (наприклад, вугрі, які виникають блискавично і пов'язані з певним видом бактерій);
6. вугри, що пов'язані з механічним впливом на шкіру – розчісуванням, тиском тощо.

Мета роботи

Аналіз вітчизняного ринку лікарських косметичних засобів, що містять азелаїнову кислоту та зареєстровані на фармацевтичному ринку України; визначення показників стійкості асортименту препаратів цієї групи, їхньої конкуренто- та платоспроможності для вивчення надалі доступності цього переліку препаратів і можливості задоволення потреб населення в лікуванні названої патології.

Матеріали і методи дослідження

Матеріалами дослідження стала нормативно-правова база: накази МОЗ України, Протокол надання медичної допомоги хворим на вульгарні вугри (затверджено наказом МОЗ України 08.05.2009 № 312 зі змінами № 670 від 04.08.2016), Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги (акне).

Методи дослідження: статистичний, графічний, маркетинговий, фармакоекономічний, контент-аналіз офіційних джерел інформації.

Результати

Відповідно до уніфікованих клінічних протоколів первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги (УКПМД), акне – це захворювання шкіри, що має шифр МКХ-10: L70 відповідно до Міжнародної статистичної класифіка-

ції захворювань, та пов'язані порушення стану здоров'я (10-е видання) – вульгарні вугри [2].

У виникненні вугрів розрізняють чотири принципові механізми:

1. Підвищена продукція шкірного сала сальними залозами;
2. Підвищене зроговіння клітин епідермісу та накопичення зроговілих клітин в протоках сальних залоз (фолікулярна гіперкератинізація);
3. Розмноження пропіоновокислих бактерій (*Propionibacterium acnes* – мікроорганізм, який у нормі живе у шкірному салі без доступу кисню);
4. Запалення.

У проаналізованих джерелах фахової літератури відзначено: лікування вугрової хвороби повинно мати комплексний характер і крім медикаментозної терапії передбачає такі компоненти, як бесіда з пацієнтом і його психологічна підтримка, фізіотерапія, щоденний догляд за шкірою, місцеве та системне медикаментозне лікування (ЛП) для лікування акне, що містять азелаїнову кислоту (табл. 1) [3].

За даними, що наведені в таблиці 1, на ринку України зареєстровано 5 торговельних назв ЛП, які містять азелаїнову кислоту та застосовуються для профілактики й лікування вугрової хвороби. Із них вітчизняні ЛП – 60 %, препарати закордонного виробництва – 40 % [3].

У сучася [1,2].

Нині на фармацевтичному ринку України зареєстровані лікарські препарати в умовах функціонування аптеки одним із головних принципів формування асортиментної політики є забезпечення показника стійкості асортименту.

Під час розрахунку цього коефіцієнта ($K_{с.а.}$) використовували формулу:

$$K_{с.а.} = 1 - \frac{Q_1 + Q_2 + \dots + Q_n}{n \times a} \quad (1),$$

$Q_1(2 \dots n)$ – кількість відсутніх препаратів на момент дослідження наявності їх у продажу; n – кількість перевірок; a – кількість асортиментних позицій [4].

Чим $K_{с.а.}$ ближче до 1, тим стійкіший асортимент.

Враховуючи результати підрахунків, встановили: асортимент ЛП, що містять азелаїнову кислоту, для профілактики й лікування акне є стійким (в аптеках Запоріжжя, Дніпра, Миколаєва, Кривого Рогу, Черкас) і дорівнює 0,87.

Крім того, провели опитування за розробленим опитувальником для фармацевтичних фахівців (провізорів, фармацевтів) Запоріжжя, Дніпра, Миколаєва, Кривого Рогу, Черкас. На підставі опрацювання анкет визначили коло ЛП, які мають найбільший попит серед споживачів і найчастіше рекомендовані фармацевтичними фахівцями для застосування. Саме ці препарати стали об'єктом аналізу для визначення показника конкурентоспроможності.

Конкурентоспроможністю фармацевтичного товару є інтегральна характеристика товару, яка показує його відмінність від товару-конкурента та визначає його

Таблиця 1. Лікарські препарати для лікування акне, що містять азелаїнову кислоту (згідно з наказом МОЗУ від 02.04.2018 № 599 «Про затвердження Переліку лікарських засобів, дозволених до застосування в Україні, які відпускаються без рецептів з аптек та їх структурних підрозділів»)

№ з/п	МНН	Торгова назва	Виробник	ЛФ	Форма випуску	Ціна, грн
1	Azelaic acid	АЗОГЕЛЬ	ПАТ «Фітофарм», Україна	Гель	Гель 15 % по 15 г або по 30 г у тубах	98,44–109,95
2	Azelaic acid	АЗОГЕЛЬ	ПРАТ «ФІТОФАРМ», Україна	Гель	Гель 15 % по 15 г або по 30 г у тубах	58,11–86,42
3	Azelaic acid	СКІНОРЕН®	Schering S.p.A) підрозділ компанії «Schering AG»; «Intendis Manufacturing S.p.A.» підрозділ компанії «Schering AG» для «Intendis GmbH Berlin», Італія/ФРН	Гель	Гель 15 % для зовнішнього застосування по 5 г, або 30 г, або 50 г у тубах	322,12–342,70
4	Azelaic acid	СКІНОРЕН®	Schering S.p.A) підрозділ компанії «Schering AG»; «Intendis Manufacturing S.p.A.» підрозділ компанії «Schering AG» для «Intendis GmbH Berlin», Італія/Німеччина	Крем	крем 20 % по 30 г у тубі; по 1 тубі в картонній коробці	322,80–339,52
5	Azelaic acid	АКНЕСТОП	ВАТ «Київмедпрепарат», м. Київ, Україна	Крем	Крем 20 % по 20 г у тубах	140,54–162,08

привабливості в очах споживача. Конкурентоспроможність охоплює, з одного боку, суто якісні характеристики товару, а з іншого – всі значні та досить вагомні для споживача умови придбання та майбутнього використання товару [5].

Наступний етап роботи – визначення показника конкурентоспроможності названого кола лікарських косметичних засобів (ЛКЗ) для лікування та профілактики акне, який розраховували за формулою:

$$K_k = \frac{V}{\sum_v + q} \quad (2),$$

K_k – коефіцієнт конкурентоспроможності; V – обсяг реалізації розрахункового ЛКЗ; $\sum_v$ – сума обсягів реалізації препаратів конкурентів; q – кількість препаратів-конкурентів [4].

Препарат-лідер за показником K_k – той, в якого розрахований коефіцієнт найвищий (понад 1).

Для розрахунку показника конкурентоспроможності проаналізували надходження та реалізацію ЛП для профілактики, лікування акне, які містять азелаїнову

кислоту, в Запоріжжі, Дніпрі, Миколаєві, Кривому Розі, Черкасах (рис. 1).

За даними розрахунків, найвищий коефіцієнт конкурентоспроможності має Акнестоп (ВАТ «Київмедпрепарат», м. Київ, Україна) – 6,27–9,16; Азогель (ПАТ «Фітофарм», Україна) – у межах 3,37–5,57; Азогель (ПРАТ «ФІТОФАРМ», Україна) – 3,41–4,07; Скінорен гель («Schering S.P.A» підрозділ компанії «Schering AG», Італія/ФРН) – 1,59–4,07; Скінорен крем («Schering S.P.A» підрозділ компанії «Schering AG, Італія/ФРН) – у межах 0,39–0,92.

Далі визначили коефіцієнт ліквідності ціни та коефіцієнт адекватності платоспроможності.

Коефіцієнт ліквідності ціни визначає ступінь конкуренції лікарських засобів на вітчизняному фармацевтичному ринку та характеризує ступінь доступності препарату [6].

Для визначення цього коефіцієнта використали формулу:

$$K_{liq} = \frac{C_{max} - C_{min}}{C_{min}} \quad (3),$$

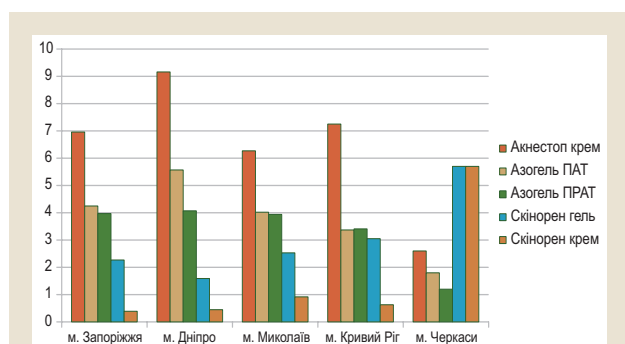
K_{liq} – коефіцієнт ліквідності; C_{max} – ціна максимальна на певний препарат; C_{min} – ціна мінімальна на певний препарат.

Чим менше K_{liq} , тим більш доступний ЛЗ.

Для розрахунку показника використали дані м. Запоріжжя (рис. 2).

Розраховані значення K_{liq} свідчать, що максимальний коефіцієнт ліквідності спостерігали на ЛП Азогель ПРАТ (гель) ($K_{liq} = 0,49$), мінімальний – на ЛП Скінорен (крем) ($K_{liq} = 0,05$) і є доступнішим на ринку серед препаратів-аналогів.

Надалі визначили коефіцієнт адекватності платоспроможності. Показник цього коефіцієнта дасть змогу визначити рівень доступності ЛП з азелаїновою кислотою, враховуючи прибутки населення на певний час.

Рис. 1. Розподіл ЛП, які містять азелаїнову кислоту, для лікування акне за коефіцієнтом конкурентоспроможності ЛП (Запоріжжя, Дніпро, Миколаїв, Кривий Ріг, Черкаси; I півріччя 2018 р.).

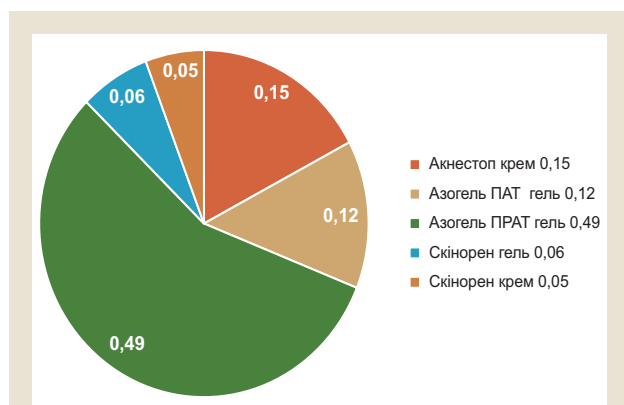

Рис. 2. Показники ліквідності цін на ЛП для профілактики, лікування акне, які містять азелаїнову кислоту (м. Запоріжжя, I півріччя 2018 р.).

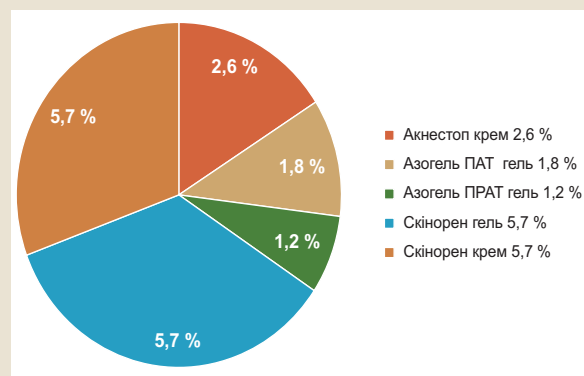

Рис. 3. Показники адекватності платоспроможності населення на ЛП, що містять азелаїнову кислоту, для лікування, профілактики акне (м. Запоріжжя, I півріччя 2018 р.).

Розрахунки коефіцієнта адекватності платоспроможності виконують за формулою:

$$C_{a.s.} = \frac{P}{W_{a.w.}} \times 100 \% \quad (4),$$

$C_{a.s.}$ – коефіцієнт адекватності платоспроможності; P – середня ціна ЛП на певний час (рік, квартал, місяць, декада); $W_{a.w.}$ – середня зарплатня на певний час (у I півріччі 2018 р. становила 7479 грн) [4,7].

Коефіцієнти адекватності платоспроможності наведені на рис. 3.

За даними розрахунків, найвищий показник $C_{a.s.}$ має Скінорен (гель, крем) – 5,7 %, найнижчий – Азогель ПРАТ ($C_{a.s.} = 1,2$ %).

Отримані під час розрахунків результати свідчать: платоспроможність населення на I півріччя 2018 р. дає змогу придбати Азогель ПРАТ (Україна) – він є доступнішим.

Результати можуть бути використані фармацевтичними підприємствами, аптечними закладами для формування оптимальної асортиментної політики та лікарями-дерматологами для призначення та ефективного комплексного лікування вугрової хвороби.

Висновки

1. Здійснили оцінювання стійкості асортименту. Встановили, що асортимент ЛКЗ, які містять азелаїнову кислоту, для профілактики та лікування акне є стійким (в аптеках Запоріжжя, Дніпра, Миколаєва, Кривого Рогу, Черкас) і дорівнює 0,87.

2. Розраховано коефіцієнт конкурентоспроможності. Встановлено, що найбільш конкурентоспроможним є крем Акнестоп (Україна).

3. Розраховано коефіцієнт ліквідності ціни. Розраховані значення K_{liq} свідчать, що максимальний коефіцієнт ліквідності на ЛЗ Азогель ПРАТ (гель) ($K_{liq} = 0,49$), а мінімальний – на ЛЗ Скінорен (крем) ($K_{liq} = 0,05$) і є доступнішими на ринку серед аналогів.

4. Розраховано коефіцієнт адекватності платоспроможності. За даними розрахунків, найбільший показник $C_{a.s.}$ має Скінорен (гель, крем) – 5,7 %, найнижчий – Азогель ПРАТ ($C_{a.s.} = 1,2$ %).

Конфлікт інтересів: відсутній.

Conflicts of interest: author has no conflict of interest to declare.

Відомості про автора:

Кілеєва О. П., викладач вищої кваліфікаційної категорії, заступник директора з НР Медичного коледжу Запорізького державного медичного університету, Україна.

Сведения об авторе:

Килеева О. П., преподаватель высшей квалификационной категории, заместитель директора по УР Медицинского колледжа Запорожского государственного медицинского университета, Украина.

Information about author:

Kilieieva O. P., Teacher of the Higher Qualification Category, Deputy Director of the Medical College of the Zaporizhzhia State Medical University, Ukraine.

Список літератури

- [1] Протокол надання медичної допомоги хворим на вульгарні вугрі: затверджено наказом МОЗ України від 08.05.2009 р. №312 зі змінами від 04.08.16 р. №670.
- [2] Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги (акне).
- [3] Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 02.04.2018 р. №599 «Про затвердження Переліку лікарських засобів, дозволених до застосування в Україні, які відпускаються без рецептів з аптек та їх структурних підрозділів»
- [4] Мнушко З.М. Методики оцінки рівня конкурентоспроможності лікарських препаратів : методичні рекомендації / З.М. Мнушко, Ю.В. Попова. – Х. : НФаУ, 2007. – 26 с.
- [5] 5. Середня заробітна плата (по регіонах України в 2017 р.) / Мінфін [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/average/2017>
- [6] 6. Конкурентоспроможність товару // Фармацевтична енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pharmacencyclopedia.com.ua/article/3654/konkurentospromozhnist>
- [7] 7. Середня заробітна плата (по регіонах України в 2018 р.) / Мінфін [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/labour/salary/average/>

References

- [1] (2016) Protokol nadannia medychnoi dopomohy khvorym na vulgarni vuhri : zatverdzheno nakazom MOZ Ukrainy vid 08.05.2009 r. №312 zi zminamy vid 04.08.16 r. №670 [Protocol on the provision of medical care to patients with vulgar acne : approved by the Order of the

- Ministry of Health of Ukraine from May 08, 2009 №312 as amended from 04.08.16 №670]. [in Ukrainian].
- [2] Unifikovanyi klinichni protokoli pervynnoi, vtorynnoi (spetsializovanoi), tretynnoi (vysokospetsializovanoi) medychnoi dopomohy (akne) [Unified clinical protocol of primary, secondary (specialized), tertiary (highly specialized) medical aid (acne)]. [in Ukrainian].
- [3] Nakaz Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy vid 02.04.2018 r. №599 «Pro zatverdzhennia Pereliku likarskykh zasobiv, dozvolenykh do zastosuvannia v Ukraini, yaki vidpuskaiutsia bez receptiv z aptek ta yikh strukturnykh pidrozdiliv» [Order of the Ministry of Health of Ukraine from April 2, 2018, №599 «On Approval of the List of Medicinal Products Permitted for Use in Ukraine, Dispensed Without Prescription from Pharmacies and their Departments»]. [in Ukrainian].
- [4] Mnushko, Z. M., & Popova, Yu. V. (2007) *Metodyky otsinky rivnia konkurentospromozhnosti likarskykh preparativ [Methods of assessing the level of competitiveness of medicinal products]*. Kharkiv: NFaU. [in Ukrainian].
- [5] Ministerstvo finansiv (2017) Serednia zarobitna plata (po rehionakh Ukrainy v 2017 r.) Retrieved from <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/average/2017>
- [6] Konkurentospromozhnist tovaru. *Farmatsevychna entsyklopediia* Retrieved from <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/3654/konkurentospromozhnist>
- [7] Ministerstvo finansiv (2018) Serednia zarobitna plata (po rehionakh Ukrainy v 2018 r.) Retrieved from <https://index.minfin.com.ua/labour/salary/average/>